

РОБЪРТ ШЕКЛИ

КРАЙ НА ПЪТЕШЕСТВИЕТО

Превод от английски: Рени Димитрова, 1997

chitanka.info

1.

Папазян се появи маскиран като човешко същество. Той се провери набързо, за да е сигурен, че главата му е в правилно положение.

— Носът и пръстите в една посока — напомни си той и точно така си беше.

Всичките му системи работеха. Собствената му душа бе закрепена здраво за епифизната жлеза и дори притежаваше малка душичка, задвижвана с батерии. Беше на Земята, едно странно място, в Ню Йорк, кръстопът на десет милиона лични живота. Той се опита да тропне, но тялото му не се подчини, затова се усмихна, което бе съответстващия заместител.

Излезе от телефонната кабина на улицата, за да си поиграе с хората.

2.

Първият човек когото срещна, бе дебел мъж на около четиридесет години. Човекът го спря и попита:

— Хей, приятел, кой е най-бързият път от тук до пресечката на 49-а улица с „Бродуей“?

Папазян отговори без колебание.

— Опирай тази стена, докато стигнеш до меко място. После мини през него. То е космическа връзка, поставена от марсианците още по тяхно време. Ще те изведе на пресечката на 48-а улица и Седмо авеню, което бих нарекъл добро обслужване.

— Гадно, подло копеле — каза мъжът и отмина, без дори да докосне стената, за да види дали има меко място.

„Много характерен инат — каза си Папазян. — Трябва да го включа в доклада си.“

А трябваше ли да прави доклад? Не знаеше. Но естествено той не се разтревожи от това. Такива работи обикновено идваха от самосебе си.

3.

Обед Папазян влезе в една полупразна закусвалня на „Бродуей“ близо до 28-а улица.

— Ще взема един от известните ви сандвичи „хот-дог“, ако обичате — каза той на продавача.

— Известни ли? — изсумтя продавачът. — Трябва да не си наред.

— Значи не съм — отвърна Папазян. — Вашите сандвичи са известни по цялата галактика. Познавам същества, които са пропътували хиляда светлинни години, за да хапнат един от тях.

— Откачалка — каза продавачът.

— Откачалка ли? Може да ти е интересно да узнаеш, че половината от клиентите ти в този момент са извънземни. Маскирани, разбира се.

Половината от клиентите на бара пребледняха.

— Ти какъв си, бе, чужденец ли? — попита продавачът.

— Аз съм алдебарданец по майчина линия — каза Папазян.

— Е, това обяснява всичко — успокои се продавачът.

4.

Папазян тръгна по улицата. Не знаеше нищо. Всъщност се радваше на неведението си. Собственото му невежество го възхищаваше. Това значеше, че може да научи много неща. Беше толкова прекрасно да не знаеш какво ще направиш или какво ще бъдеш, или какво ще кажеш.

— Хей, приятел — извика му един мъж. — Ще ме закара ли тази линия на метрото до Вашингтонските височини?

— Не знам — каза Папазян и това беше истина. Не знаеше. Дори не му бе известно как изобщо може да се стигне дотам! Това беше връх в летописите на невежеството.

Но Никой не може да остане *чак толкова* невеж задълго. Една жена притича до тях и им каза как достигнат до Вашингтонските височини. Папазян установи, че му е даже интересно, но не толкова, колкото когато не знаеше.

5.

Знакът на сградата съобщаваше „ТАВАН ПОД НАЕМ“.

Папазян веднага влезе и го нае. Реши, че това е правилен ход. Но се надяваше да е неправилен, което трябваше да е по-интересно.

6.

— Добър ден, аз съм госпожица Марш — каза младата жена. — Агенцията ме изпрати. Казаха, че сте имал нужда от секретарка.

— Правилно. Наета сте.

— Просто ей така?

— Не знам друг начин. Как ви е малкото име?

— Лилиян.

— Това е достатъчно. Моля започвайте работа.

— Но вие тук нямате никакви мебели. Дори и пишуща машина.

— Вземете каквото ви е необходимо. Ето парите.

— Но какво очаквате от мен да *върша*?

— Не би трябвало да ме питате — отвърна меко Папазян. — На мен ми е достатъчно трудно да открия какво трябва аз да правя. Предполагам, че можете да ръководите живота си, нали?

— А какво всъщност трябва да правите вие, господин Папазян?

— Трябва да открия онова, което трябва да правя.

— Ооо... Е, добре. Мисля, че ще ви трябват бюра, столове лампи, пишуща машина, други неща.

— Прекрасно, Лил! Имам чувството, че ти винаги си знаела какво да правиш. Знаеш ли, че си много красива млада дама?

— Не...

— Тогава може би не си. Щом ти не знаеш, аз откъде бих могъл да знам?

7.

Папазян се събуди и смени името си на Хал. Намираше се в хотел „Вилидж Централ“. Бе прекарал възхитителна вечер, слушайки разговорите на хлебарките за наемателите. Хлебарките са естествени подражатели и могат да бъдат невероятно смешни.

Хал свали един пласт от кожата си и я остави под леглото за камериерката. Така ставаше по-бързо, отколкото ако се мие.

Отиде на тавана си. Лилиян вече беше там и бяха пристигнали някои от мебелите.

— В приемната имате един клиент, господин Папазян — каза Лилиян.

— Смених си името на Хал — каза ѝ Хал. — Покани клиента.

Клиентът беше нисък, закръглен мъж на име Джаспърс.

— Какво мога да направя за вас, господин Джаспърс? — попита Хал.

— Нямам никаква представа — отвърна Джаспърс. — Някакъв непонятен импулс ме доведе тук.

Хал сега си спомни, че бе забравил къде е оставил машината си за непонятни импулси.

— И къде получихте този непонятен импулс? — запита Хал.

— На североизточния ъгъл на Пето авеню и 18-а улица.

— Близко до пощенската кутия ли? Така си и мислех! Направихте ми услуга, господин Джаспърс! С какво мога да ви бъда полезен?

— Казах ви, че не знам. Беше един непонятен...

— Да. Но какво бихте желали?

— Време — каза тъжно Джаспърс. — Нали на всички това ни трябва?

— Не, не е така — твърдо каза Хал. — Но, въпреки това, аз може да ви помогна. Колко време искате?

— Бих желал още стотина години — отговори Джаспърс.

— Елате пак утре — каза му Хал. — Ще се опитам да ви помогна.

След като Джаспърс си тръгна, Лилиян попита:

— Наистина ли можете да му помогнете?

— Утре ще разбере — каза Хал.

— Защо утре?

— А защо не утре?

— Защото карате мен и господин Джаспърс да чакаме, а това не е хубаво.

— Да, така е — призна Хал. — Но то е съвсем нормално. По време на пътуванията си съм забелязал, че животът е точно състояние на очакване. Изводът е, че можете да се радвате на всичко, докато чакате, защото очакването е всичко, което сте в състояние да направите.

— О, скъпи, това е твърде умно за мен.

— Тогава иди и напиши едно писмо или каквото там мислиш, че трябва да правиш.

8.

Хал отиде да обядва в „Ориндж Джулиъс“ на 8-а улица. Точно това място се препоръчваше в Междупланетния гастрономически пътеводител за евтино хранене на Земята. Хал установи, че „хот-дога“ с лют пипер е възхитителен. Той се нахрани и тръгна към югоизточния ъгъл на пресечката на Шесто авеню с 8-а улица.

Един мъж с американското знаме в ръка бе застанал пред магазина „Натан“. Малка тълпа се бе събрала наоколо му. Човекът бе възрастен и лицето му бе червено и сбръчкано.

— Казвам ви, че мъртвите живеят и че те ходят по земята точно в този миг — казваше той. — Вярвате ли ми?

— Лично аз би трябвало да се съглася с вас — отвърна Хал. — Защото виждам зад вас астралното тяло на една възрастна жена с посивели коси и навехната ръка.

— Боже мой, това трябва да е Етел! Тя почина миналата година, господине, и оттогава все се опитвам да поговоря с нея! Какво казва тя?

— Тя казва, цитирам: „Хърбърт, престани да приказваш глупости и се върни в апартамента, защото канчето с вода, което остави върху печката, за да си свариш яйца, вече е останало на сухо и онова проклето място ще изгори след половин час.“

— Това е Етел. Така е! — възкликна Хърбърт. — Етел! Как може да продължаваш да твърдиш, че говоря глупости, след като вече си само дух?

— Тя каза, че един мъж, който не може да си свари даже яйца, без да изгори апартамента си, не може да знае кой знае колко за духовете — каза Хал.

— Тя винаги все така ми говореше — заяви Хърбърт. — Благодаря ви за помощта, господине.

Той хукна нататък.

— Госпожо, не бяхте ли твърде строга с него? — попита Хал.

— Той никога не ме е слушал, когато бях жива, няма да ме послуша и сега — отвърна Етел. — Какво означава строгост спрямо такъв човек? Приятно ми беше да поговоря с вас, господине, но трябва да си тръгвам.

— Къде? — попита Хал.

— Обратно в дома за възрастни души, къде другаде? — Тя си тръгна невидимо.

Хал поклати възхитено глава.

„Земя! — помисли той. — *Не е ли наистина прекрасно място? Колко тъжно, че трябва да бъде унищожена.*“

Той си тръгна. После помисли: „*А трябва ли да бъде унищожена?*“

Разбра, че всъщност не знае. И това го направи щастлив.

9.

Хал мина по космическата връзка от 16-а улица към Катедралната алея. Трябваше да се прекачи веднъж в Юка, Аризона, едно много известно градче, където се намираше най-старият свободно висящ земен силос.

На Катедралната алея имаше десет колосални катедрали — подарък за хората на Земята от религиозните влечуги от Сейни II. Катедралите бяха маскирани като каменни къщи, за да се избегнат неприятностите с местните власти.

Днес много хора ги разглеждаха. Имаше венерианци, маскирани като немци, други от съзвездие Стрелец, маскирани като хипита. Никой не обича да го мислят за турист.

Тревожна забележка: Един дебел мъж (нямащ нищо общо с другите, срещани преди това дебели мъже) се приближи до Хал и каза: — Извинете, вие не сте ли Хал Папазян?

Хал го изгледа. Успя да забележи леко обезцветяване на черния дроб на човека. Нищо сериозно, просто петънце върху черния дроб. Иначе мъжът не притежаваше никакви отличителни белези, освен че беше дебел.

— Аз съм Артър Вентура — каза човекът. — Аз съм ти съсед.

— От Алдебаран ли сте? — попита Хал.

— Не, аз съм от Бронкс, точно както и ти.

— На Алдебаран няма Бронкс — заяви Хал, макар че не беше в настроение за прости декларативни изречения.

— Хал, я ела на себе си. Ти изчезна преди седмица. Хелън почти е полудяла от страх. Тя ще се обади в полицията.

— Хелън?

— Съпругата ти.

Хал разбра какво става. Преживяваше истинска конфронтационна сцена и също така криза на личността. Това бяха неща, които средностатистическия извънземен турист никога не

можеше да преживее. Какъв скъпоценен спомен ще бъде това, ако само успееш да го запази!

— Хубаво — каза Хал. — Благодаря ви най-сърдечно за тази информация. Съжалявам, че съм разтревожил съпругата си, сладката Мелън...^[1]

— Хелън — поправи го Вентура.

— Хммм, да. Кажете й, че ще се видим веднага, щом изпълня задачата си.

— Каква е тази задача?

— Откриването на задачата е моята задача. Така е при нас, повисшите форми на живот.

Хал се усмихна и се опита да се отдалечи. Но Артър Вентура прояви странна възможност да се *умножи* и да заобиколи Папазян отвсякъде, да шуми и да упражнява сила. Папазян се замисли дали да не изобрети лазерен лъч и да ги убие всичките, но това, разбира се, нямаше да бъде в духа на случилото се.

И така, с леки побутвания, подпомогнат от разни хора, някои от които в униформи, Папазян бе заведен в един апартамент в Бронкс и в прегръдките му се хвърли една жена, която говореше нещо твърде лично и с тенденциозно естество.

Хал позна, че жената е Хелън. Това беше жената, която твърдеше, че му е съпруга. И имаше документи за доказателство.

[1] Игра на думи — мелън — пъпеш (англ) — *Бел.пр.* ↑

10.

В началото беше интересно да имаш жена, куп деца и истинска работа, банкова сметка и кола, както и няколко чифта дрехи и всичко останало, което имаха земните жители. Той си играеше с всички новости. Успяваше да изпълнява ролята на съпруг на Хелън без особени трудности, тъй като всички действия му бяха сравнително познати и само трябваше да си ги припомни.

Почти всеки ден тя го питаше:

— Скъпи, наистина ли не можеш да си спомниш нищо?

— Наистина — отвърщаше Хал. — Но съм сигурен, че ще си спомня.

Хелън плачеше. Хал свикна и с това. Но не беше в състояние да оцени значението му.

Съседите бяха доста загрижени, приятелите — любезни. Всички полагаха големи усилия да прикрият мнението си, че той си е загубил ума, че е откачен, луд, лунатик.

Хал Папазян научи всичко, което Хал Папазян някога бе вършил и го правеше. Установи, че дори и най-простите неща са вълнуващи. Защото какво по-интересно можеше да има за един алдебарански турист от това да живее живота на земен човек и да бъде приеман за такъв от останалите земляни?

Естествено, той допускаше грешки. Трудно му беше да върши работата си по определеното време. Но постепенно научи, че не трябва да стриже ливадата в полунощ, не бива да събужда децата от сън в 5 часа сутринта и не е редно да тръгва за работа в 9 часа вечерта. Не виждаше смисъл в подобни ограничения, но от това животът ставаше още по-интересен.

11.

По настояване на Хелън Папазян отиде при доктор Кардоман — един човек, който бе специалист по изучаването на мислите на хората и който им казваше кои от тях са добри и полезни и кои фалшиви, вредни и противоположни.

КАРДОМАН: Откога имаш чувството, че си извънземен?

ПАПАЗЯН: Осъзнах го малко след раждането си на Алдебаран.

КАРДОМАН: Ще спестиш и на двама ни доста време, ако просто разбереш и приемеш факта, че си един луд с куп странни мисли.

ПАПАЗЯН: Ще спестим време и ако *ти* признаеш, че аз всъщност съм лице от мъжки пол от Алдебаран, попаднало в необичайна ситуация.

КАРДОМАН: Я стига, бе. Слушай, тъпако, това твърдение няма да доведе да никъде. Съгласи се с моите условия и аз ще те излекувам.

ПАПАЗЯН: Я стига, бе.

12.

Оздравителният процес вървеше бавно. Нощите се сменяха с дни, мина седмица, месец. На моменти Хал имаше проблясъци, които доктор Кардоман поощряваше и които Хелън записваше в една тетрадка под заглавие „Завръщане от дълбокия космос. Разказ на една жена за живота ѝ с мъж, който вярва, че е от Алдебаран“.

13.

Един ден Хал каза на доктор Кардоман:

— Хей, мисля, че си спомням миналото.

— Хммм — отговори доктор Кардоман.

— Имам един сладко-горчив спомен за себе си, когато бях на осем години. Аз сервирам какао на едно стоманено фламинго, намиращо се на поляната пред къщата на родителите ми, близо до тайното кътче, където Мейвис Хийли и аз провеждахме възхитителни и срамни опити и където на не повече от стотина метра река Чисапийк неочаквано се влива в меките дълбини на залива Чисапийк.

— Преграда на паметта — обясни Кардоман и се консултира с папката, която Хелън бе събрала за него. — На осем години ти си живял в Янгстаун, Охайо.

— По дяволите — каза Папазян.

— Но си на прав път — продължи Кардоман. — Всеки има прегради на паметта, които скриват ужаса и удоволствието от някакви истински преживявания, и с които той предпазва психиката си.

— Знаех си аз, че е много хубаво, за да е истина — каза Папазян.

— Недей да се отчайваш. Появата на преградата е добър признак.

— Благодаря ти, че го казваш — отвърна Хал. — Но нека се върнем отново към старата дъска на психиатрията.

14.

Той си припомни и разни други неща. За младостта си, когато бе юнга на един британски боен кораб, патрулиращ по река Янгце, за шестия си рожден ден, отпразнуван в Зимния дворец в Санкт Петербург, за двадесет и шестата си годишнина, когато работеше като готвач в Клондайк.

Всичко това бяха неопровержимо земни спомени, но не и такива, каквито търсеше доктор Кардоман.

15.

И после, в един хубав ден, на вратата почука един продавач на четки и пожела да разговаря с „домакинята“.

— Тя ще се върне след няколко часа — каза Папазян. — Днес има урок по народен гръцки, а после урок по гравирание.

— Чудесно — отвърна продавачът. — Всъщност исках да говоря с вас.

— Не ми трябват никакви четки — заяви Папазян.

— По дяволите четките — каза продавачът. — Аз съм вашият офицер за свръзка и съм дошъл да ви предупредя, че излитаме точно след четири часа.

— Излитаме ли?

— Е, на всичко хубаво му идва краят. Дори и на почивката.

— Почивка ли?

— Ей, ела на себе си — ядоса се продавачът на четки или офицерът за свръзка. — Вие, алдебаранците, наистина сте странни хора.

— А ти откъде си?

— От Арктур. Ние на Арктур имаме здрава психика и никога не позволяваме да ни се изплъзне паметта.

— А пък ние, алдебаранците, винаги позволяваме на паметта си да се изплъзва — каза Папазян.

— Точно затова аз съм офицер за свръзка, а ти си турист. Добре ли си прекара времето в игри с туземците?

— Аз май съм се оженил за една — отвърна Папазян. — Или по-точно казано, май съм съжител на една, чийто съжител някога е изглеждал точно като мен.

— Ние предлагаме тази услуга — каза арктурианецът. — Истински земен съжител е част от услугите в обиколката. Е, идваш ли?

— Ще нараня чувствата на бедната Мелън — каза Папазян.

— Нейното име е Хелън и тя, както и повечето земляни, прекарва невероятно много време с наранени чувства. Не мога да те насилвам да

се върнеш. Ако искаш да останеш, следващият туристически кораб ще пристигне след петдесет или шестдесет години.

— По дяволите всичко — заяви Папазян. — Тичам да хвана кораба.

16.

Космическият кораб бе хитро маскиран да изглежда точно като Феърлаун, Ню Джърси. Истинският Феърлаун, Ню Джърси, просто бе вдигнат от мястото си и поставен в провинция Раджастан в Индия. Никой не забеляза разликата с изключение на израелците, които веднага изпратиха един равин и един специалист по партизанска война.

— Но аз още не мога да си спомня нищо — оплака се Хал на офицера за свръзка.

— Това е естествено. Ти остави банката на паметта си в един сейф на борда на кораба.

— Че защо съм го направил?

— За да не се чувстваш чужд. Старата ти памет ще се насложи плътно над настоящата. Аз ще ти помогна да се справиш.

Всички бяха на борда, живи и в добро състояние, с изключение на неизбежните жертви, убити по южноамериканските пристанища. Тези нещастници щяха да бъдат пресъздадени по-късно. Само дето щяха да изчакат по-дълго време, иначе нямаше да са прекарвали по-зле.

Корабът излетя точно в полунощ. Полетът бе забелязан от корпуса за проследяване на американските военновъздушни сили в Скрапъл, Пенсилвания. Те обясниха, че изображенията на радара им се дължат на сериозно натрупване на блатен газ, съчетано с излитането на голямо лястовичо ято.

Въпреки досадния студ на космическото пространство Хал остана на мостика и наблюдаваше как Земята се губи в далечината. Той се връщаше към еднообразния живот на частично системния фотогномен конфигуратор, към съпругите и децата, към досадата от ръжда и лишеи.

Но си тръгна без съжаление. Знаеше, че Земята е чудесно място за почивка, но там всъщност не можеше да се живее.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.